

مکان‌های مقدس زیارتی ادیان جهان

• شهرام تقی‌زاده انصاری

تشریح شده است. در هفت بخش دیگر هفت دین بزرگ جهان معرفی شده به اضافه اینکه زیارتگاه‌ها و اماکن مقدسه آنها همراه با شصت عکس رنگی بسیار زیبا توضیح و تشریح شده است. امتیاز این کتاب این است که در هر بخش از ادیان، تعریف دین، بخشی از اصول ادیان و قوانین اجتماعی و اخلاقی و جهان‌بینی آمده است. در آخر کتاب فهرست مراجع هر دین به چشم می‌خورد. در این مقاله برای آشنایی با دیدگاه تحقیقی مؤلفان صرفاً بخش اسلام این کتاب معرفی می‌گردد.

اسلام - مقدمه. دین اسلام بعد از مسیحیت جوان‌ترین و بزرگ‌ترین دین جهان است که بیش از یک میلیارد پیرو دارد. واژه «اسلام» به معنای تسلیم به امر خداوند است. مسلمان کسی است که به خداوند یکتا ایمان دارد و در کارها به او توکل می‌کند. دین اسلام در قرن هفتم میلادی به وجود آمد. اسلام، یعنی مذهب خلقت و انسانیت جاودانی و صحیح. به عقیده مسلمانان، خداوند به پیامبران بسیاری وحی کرده است از جمله، موسی و عیسی با کتاب‌های مقدس تورات و انجیل و آخرین پیامبر، حضرت محمد(ص) است و قرآن کتاب آسمانی اوست.

زندگی‌نامه محمد(ص). محمد(ص)، مؤلف قرآن نیست بلکه خداوند قرآن را به او وحی کرد تا به مردم ابلاغ کند. او در ۵۷۱ میلادی به دنیا آمد و در چهل سالگی، جبرئیل از سوی خداوند به او وحی کرد. محمد(ص) مردم را به خداوند واحد و نیکو دعوت کرد و مجموعه آیاتی که به او وحی شد در قرآن جمع‌آوری شد. وقتی به دلایل اجتماعی ترویج اسلام با مشکلات روبه‌رو شد، به شهر مدینه هجرت کرد و نخستین نظام اجتماعی را در آنجا برپا کرد. سال هجرت او مبدأ سال هجری قرار گرفت. او پس از مدت‌ها جنگ، به شهر خود یعنی مکه، بازگشت و در آنجا در سال ۶۳۲ میلادی از دنیا رفت.

قرآن. قرآن دارای ۱۱۴ سوره درباره مسائل گوناگون تاریخی، داستان پیامبران و روابط میان انسان و خداوند و مردم است. مؤمنان باید به خدای قادر مطلق و رحمان ایمان بیاورند. مؤمنان باید با مردم مدارا کنند و از آزار و زورگویی و دزدی بپرهیزند. دروغ، نفاق و تهمت، قمار، فحشا و نوشیدن مشروبات الکلی ممنوع است.

■ مکان‌های مقدس زیارتی ادیان جهان

■ پروفیسور اودو تووروشکا و دکتر مونیکا تووروشکا

■ انتشارات: پریموس، ۲۰۰۴

■ Heilige Stätten

■ Prof. Udo Tworuschka

■ Dr. Monika Tworuschka

■ Verlag: Primus, 2004

مقدمه. آقای پروفیسور اودو تووروشکا و همسرشان خانم مونیکا تووروشکا از اساتید اسلام‌شناسی و تاریخ ادیان در دانشگاه ینا (Jena) در آلمان هستند که به ایران نیز سفر کرده و در سمینارهای شرق‌شناسی نیز شرکت کرده و از نزدیک با جامعه و تاریخ ایران آشنا شده‌اند. آنها علاوه بر تدریس اسلام‌شناسی، تألیفات جالب و مهمی در زمینه اسلام‌شناسی دارند. از جمله دایرةالمعارف یک جلدی آنها درباره اسلام معروف است. کتابی که اکنون معرفی می‌شود شامل یک مقدمه است که در آن اصطلاحات عبادتگاه‌های مذاهب و معنی زیارت و زیارتگاه و مکان‌های مقدس تعریف و

احترام به کهنسالان ضروری است و به حفظ محیط زیست تأکید می‌شود.

حقوق اسلام از قرآن و احادیث و سنن پیامبر اخذ شده است؛ از جمله، قوانینی درباره روابط زن و مرد، زندگانی خانوادگی، اخلاق اقتصادی، حقوق بشر، حقوق جزا، جنگ و صلح. با وجود این در بسیاری از کشورهای اسلامی فقط قوانین پوشاک، خورد و خوراک، اخلاق و وظایف اصلی به اجرا درمی‌آید. مسلمانان موظف به رعایت اصول دین‌اند. این اصول عبارت‌اند از: توحید، نبوت، معاد که شیعیان دو اصل عدل و امامت را نیز به آن افزوده‌اند. نماز، روزه، خمس، حج از فروع دین به شمار می‌آید.

جامعه اسلامی. پس از فوت پیامبر اسلام، خلفا حکومت را در دست گرفتند و جامعه اسلامی را گسترش دادند. در جامعه اسلامی، اقلیت‌های مذهبی در اجرای وظایف دینی خود آزادند. مسیحیان و یهودیان، اهل کتاب به شمار می‌آیند. مراکز فرهنگی اسلامی از مسجد و مدرسه تا دانشگاه گسترده است.

مؤلف در این بخش از کتاب به جزئیات مسائل اجتماعی و اداری و وسعت جمعیت مسلمانان در جهان می‌پردازد. و درباره آلمان می‌گوید فقط ۳/۵ میلیون مسلمان در آنجا زندگی می‌کنند. **شهرهای مقدس.** مکه و مدینه مقدس‌ترین شهرهای اسلامی است. بیت‌المقدس نیز از شهرهای مقدس در اسلام است که مذاهب اسلام، مسیحیت و یهود از این شهر برخاستند و معراج پیامبر اسلام نیز در آنجا به وقوع پیوست. مؤلف وضع جغرافیایی و اجتماعی این شهرها را نیز بررسی می‌کند.

مکان‌های مذهبی. در این باره به مساجدی اشاره می‌شود که وسائل و البسه احتمالی پیامبر اسلام در آنجا حفظ می‌شود. از مقبره عبدالله الاشتهر بن محمد و ابراهیم بن محمد در افغانستان نیز در شمار مکان‌های مذهبی یاد می‌شود. همچنین از شهر مقدس نجف که مقبره حضرت علی(ع) در آن قرار دارد و شهر کربلا، مدفن امام حسین(ع)، صحبت می‌شود. مقبره ایوب انصاری از پرچم‌داران پیامبر و آرامگاه عرفای چون مولوی در قونیه و عبدالقادر گیلانی نیز از زیارتگاه‌ها به شمار می‌آیند. سپس واژه‌هایی چون «مقدس» و «ولی» تعریف می‌شود و از سیر و سلوک عرفا سخن می‌رود. شیوه معماری و تزئینات آرامگاه‌ها و زیارتگاه‌ها و کرامات آنها نیز بررسی می‌شود.

شهر مقدس مکه. شهر مکه محل تولد پیامبر اسلام است و کعبه در آنجا قرار دارد. بنای کعبه با پارچه مشکی پوشیده شده و دارای طول و عرض و ارتفاعی برابر ۱۵×۱۲×۱۳ متر است. حجرالاسود، وسعت کعبه، بنا نهادن شهر مکه از زمان حضرت آدم و ابراهیم از موضوعات بعدی این بخش است. حج، مسلمانان، رو به سوی کعبه، نماز می‌خوانند. مؤمن باید

یک بار در عمر خود به حج واجب برود. سپس درباره اعمال و شرایط حج، حج عمره و تفسیر حج از دیدگاه شریعت سخن می‌رود؛ حج یعنی آزاد شدن و حرکت همیشگی به سوی خداوند، و حاجی یعنی رها شدن از خود، از زندگی روزانه و از تمام مشکلات انسان امروز و در پایان درباره معنای «حج» از نظر قرآن صحبت می‌شود.

مدینه. مدینه در ۴۴۷ کیلومتری شهر مکه قرار دارد و پس از مکه مقدس‌ترین شهر مسلمانان است. محمد(ص) در زمان هجرت، در این شهر زندگی کرد. مسجد مدینه بعدها به زیبایی تزئین شد. به شهر مدینه «شهر پیامبر» و یا خانه مؤمنین نیز می‌گفتند. غیرمسلمانان اجازه ورود به اماکن مقدس مکه و مدینه را ندارند. شهر مدینه مرکز فرهنگی و علمی جهان اسلام بوده است. سپس درباره ضرورت تطهیر مسلمانان در زمان ورود به این اماکن مقدسه سخن رفته و به مقابر دو خلیفه اول و امام مالکی اشاره می‌شود.

بیت‌المقدس. این شهر سومین شهر مقدس مسلمانان است که رابطه نزدیکی با زندگی پیامبر اسلام دارد. بعد از فتح مسلمانان در سال ۶۳۸ میلادی، بیت‌المقدس در اختیار مسلمانان بود. پیامبر اسلام در زمان خود از مسجدالاقصی به معراج رفت. سپس درباره معراج پیامبر و جزئیات آن صحبت می‌شود.

شهرهای مقدس شیعیان. مؤلف، نخست درباره شیعه و سنی سخن می‌گوید. شیعه، علی(ع) را نماینده به حق پیامبر می‌داند که مأموریت داشته است عدالت و انسانیت را در مقابل زور و تزویر به اجرا درآورد.

سپس به ویژگی سوگواری شیعیان برای امام حسین و امام علی(ع) اشاره می‌شود. درباره فاجعه کربلا و شهادت امام حسین(ع) در دهم ماه محرم صحبت می‌شود. این واقعه در تکامل مذهب شیعه سهم مهمی داشته است. شیعه دوازده امامی و امام دوازدهم، شهر مقدس نجف و مقبره علی بن ابی‌طالب(ع) در آن هر ساله زیارتگاه زوار بسیاری از گوشه و کنار جهان است از مطالب بعدی این بخش است. همچنین شهرهای کاظمین که مقبره امام هفتم شیعیان، امام موسی کاظم(ع)، در آنجا قرار دارد و سامره که امام دوازدهم در آنجا زندگی می‌کرده است و مشهد که مقبره امام هشتم شیعیان امام رضا(ع) در آنجا قرار دارد، وصف می‌شود.

از شهر مقدس قم نیز که آرامگاه حضرت معصومه، دختر امام هفتم، در آنجا قرار دارد، سخن گفته می‌شود و از مقبره شاه نعمت‌الله ولی در ماهان یاد می‌شود و افکار و عقاید وی بررسی می‌شود. مقبره دانیال پیغمبر در شوش نیز از مکان‌هایی است که غیرمسلمان‌ها نیز از آن بازدید می‌کنند.